

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ba.eu@regeringskansliet.se.
2024-06-20

Yttrande över betänkandet En ny organisation av förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22)

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva arbetar för goda villkor i hela landet, en god landsbygdsutveckling och en god balans mellan stad och land. Vi företräder tusentals lokala utvecklingsgrupper och stöttas av ett 40-tal medlemsorganisationer som vill att hela Sverige ska leva.

I vårt remissvar fokuserar vi på de delar av betänkandet som berör villkoren för människors möjligheter att leva, bo och verka i hela landet, med särskild tonvikt på civilsamhällets roll i att bidra till att förbättra förutsättningarna.

Övergripande synpunkter

- Förvaltningen behöver utgå från hur de politiska målen för EU-fonderna och närliggande nationella politikområden bäst nås.
- Geografisk spridning av förvaltningsmyndigheter för EU-medel är en viktig beståndsdel i ändamålsenligheten. Centralisering och koncentrerad förvaltning som metod för effektivisering bör därför inte användas som en generell lösning, utan behöver motiveras utifrån en relevant problembild.
- Det finns behov av att förenkla och effektivisera förvaltningen, men den effektiviseringen kan inte baseras på den snäva utgångspunkt om kostnadseffektivitet som utredningen haft. Ett effektivt genomförande kräver lokal och regional kännedom.

7.3.1 Hantering av areal- och djurbaserade stöd centraliseras till Jordbruksverket

Hela Sverige ska leva anser inte att en centralisering av handläggning och prövning av areal- och djurbaserade stöd från Länsstyrelserna till Jordbruksverket kommer att leda till en ökad ändamålsenlighet. Risken är i stället stor att kunskap och kapacitet tappas, samtidigt som stödmottagarna upplever att staten drar sig tillbaka ytterligare från landsbygden.

Utredningen skriver att ”Med den digitala tekniken möjliggörs en effektivare stödprocess där de administrativa kontrollerna i stor utsträckning automatiseras. Med den nya tekniken minskar behovet av kännedom om lokala förhållanden i stödbandläggningen.” och ”Enligt utredningens bedömning får digitaliseringen av de areal- och djurbaserade stöden till följd att kunskap om lokala och regionala förhållanden inte längre är ett argument för decentraliserad handläggning och att den geografiska närheten till stödmottagare minskar i betydelse.”

Den vikt utredningen lägger på möjligheter med ny teknik tyder på att man inte har förstått vilken roll Länsstyrelserna spelar för landsbygden i hela landet. Genom uppdraget med EU-stöden till lantbruket kan

Länsstyrelserna bygga nätverk, kompetens och flexibilitet. På detta sätt är Länsstyrelserna en viktig byggsten i statens möjligheter att ha närvaro och förtroende i hela landet. Hela Sverige ska leva gjorde nyligen en opinionsundersökning som visade att endast 7 procent av befolkningen i landsbygder anser att nationella beslutsfattare tar hänsyn till dem. 76 procent instämmer i påståendet ”staten har övergivit landsbygderna”. Förslaget om att centralisera verksamheten till Jordbruksverket kommer inte bidra till att förbättra förtroendet för nationella beslutsfattare, utan som ytterligare ett tecken på att staten drar sig tillbaka från landsbygden.

I utredningen beskrivs problemet som att det är förvaltningen av fonden som gör det krångligt för stödmottagare. Vi vill tillägga att detta uppstår redan i de politiska förhandlingarna av programmen. För att nå politisk enighet och för att täcka in det mångfacetterade jordbruk som finns i Sverige krävs idag många olika stöd, med tillhörande förvaltning. Vi ser också stora behov att förenkla för att göra medlen mer tillgängliga, men ser inte att det med nödvändighet sker genom en centralisering till Jordbruksverket. För att klara nya strategiskt viktiga frågor som att öka livsmedelsberedskapen, lönsamheten och miljömålen ser vi att det krävs regional kompetens och kapacitet för att utveckla jordbruket i hela landet.

7.3.2 Länsstyrelsernas handläggning av projekt- och investeringsstöd koncentreras till färre länsstyrelser

Hela Sverige ska leva anser inte att projekt- och investeringsstöden ska koncentreras till de sex civilområdenas länsstyrelser, eftersom det kommer att göra det svårare att bygga territoriell kompetens och att få stöden att nå ut till de geografier där de behövs som mest.

Utredningen skriver att anledningen till att man vill koncentrera är att det finns stora oförklarliga skillnader mellan länsstyrelserna i kostnader per ärende. Utan att reda ut vad dessa skillnader beror på, anser man att lösningen är att koncentrera hanteringen till färre länsstyrelser. Vi ställer oss frågande till att skapa lösningar utan att först utreda vad problemet beror på. Man skriver även att handläggningen innebär ett stort mått av individuella bedömningar, och att det därför inte går att konstatera några skalfördelar.

Utredningen skriver också att en tänkbar nackdel med koncentrationen skulle kunna vara att de länsstyrelser som förlorar sina uppdrag tappar kompetens kring frågor kopplade till jordbruk, samt att det skulle kunna påverka länsstyrelsernas roll som statens företrädare på regional nivå. Vi ser också dessa risker, och vill se en mer utförlig risk- och konsekvensanalys av dem, och hur den föreslagna organiseringen påverkar andra politiska mål som till exempel de regional- och landsbygdspolitiska.

7.3.5 Leader

Hela Sverige ska leva instämmer i att stödet till lokalt ledd utveckling med Leadermetoden även fortsättningsvis bör hanteras av de lokala aktionsgrupperna och Jordbruksverket, i alla fall så länge stödet är så litet och så länge det bara går att söka från Ejflu. Vi ser däremot gärna en ökad synergi mellan Leader och andra medel för landsbygdsutveckling, som regionalfonden, socialfonden och eventuella nationella medel till landsbygdsutveckling.

En av anledningarna till att handläggningen flyttades till Jordbruksverket från Länsstyrelserna var att göra det möjligt att använda Leadermetoden inom fler fonder. I den innevarande programperioden är det inte möjligt, men handläggningen ligger ändå kvar på Jordbruksverket. Vi anser att ett återinförande av flerfundslösningen till nästa period skulle ge Leader bättre kraft och öka möjligheterna till positiva effekter i landsbygder i hela landet. I så fall skulle det möjligen underlätta om Leader förvaltades av samma myndighet som regionalfonden och socialfonden, vilket i utredningen föreslås vara Tillväxtverket.

Vi ser även fler möjligheter till synergier mellan Leader och den nationella landsbygdspolitiken och regionalpolitiken. Till den innevarande programperioden minskade medlen till bred landsbygdsutveckling, med motiveringen att de skulle skötas nationellt i stället. I praktiken har det blivit en minskning av medel till bred landsbygdsutveckling. Vi hoppas att den översyn av den nationella sammanhållna landsbygdspolitiken

som nu görs kan leda till ett ökat fokus på bred landsbygdsutveckling. I så fall blir synergier med Leader, och med den regionala utvecklingspolitiken viktiga. I ett sådant scenario är möjligtvis inte Jordbruksverket den bästa platsen för Leader.

Vi vill också lyfta att civilsamhället på landsbygden är viktigt för att nå målen med strukturfonderna, där det ideella arbetet gör stor effekt för små medel. Idag är Leader den huvudsakliga stödformen för civilsamhället, som ser att möjligheterna till bidrag från andra aktörer minskar i takt med regioners och kommuners allt sämre ekonomi.

7.6.1 En förvaltande myndighet för fonderna under sammanhållningspolitiken

Hela Sverige ska leva stödjer utredningens förslag om en förvaltande myndighet för ERUF och ESF+ och att den myndigheten föreslås vara Tillväxtverket. Vi ser möjlighet till synergier mellan fonderna som skulle tas tillvara bättre med en förvaltande myndighet.

Men vi vill betona att de regionala och lokala perspektiven är viktiga att ta in i programmeringen, och att de regionala aktörerna behöver ha tydliga roller i de processerna.

7.6.4 Antalet program inom ERUF bör minska

Hela Sverige ska leva delar inte utredningens bedömning att antalet ERUF-program bör minska.

Vi ser att möjligheterna till att ha goda territoriella perspektiv ökar med att ha program enligt NUTS 2 som det är idag. Ett nationellt program riskerar att göra det svårare för mindre aktörer, regioner och kommuner att få tillgång till medlen, och det är ofta där de behövs som mest.

Om det blir som utredningen föreslår, ett nationellt program, så ser vi att det blir ännu viktigare att bibehålla strukturfondspartnerskapens uppdrag att prioritera projekt, och att dessa prioriteringar är bindande för förvaltande myndighet. Det behövs tydliga regionala aktörer som har reellt inflytande över hur pengarna används.

En utmaning för programmen är idag att omvärlden förändras snabbt, och att de prioriteringar som gjordes för sju år sedan inte är aktuella längre. Om ett nationellt program skulle göra det möjligt att vara mer flexibel i prioriteringarna så ser vi en poäng med det, men vi tror också att det kan göras inom nuvarande uppdelning i NUTS 2 - områden.

7.8 Förslag avseende systemet med regionala strukturfondspartnerskap

Hela Sverige ska leva anser att de åtta strukturfondspartnerskapen ska bibehållas för det regionala arbetet med ERUF och ESF+. Partnerskapen ska ha kvar sitt uppdrag att prioritera projekt, och dessa prioriteringar ska vara bindande för förvaltande myndighet.

Strukturfondspartnerskapen har utvecklats sedan de skapades, delvis på olika sätt i de olika regionerna. Vi ser att det skulle vara bra om de nya rollerna förtydligades och likriktades i förordningen. Begrepp, ledamöters roller, tidsperioder är exempel på områden som skulle kunna förtydligas. Vi ser också att det vore bra att förtydliga att civilsamhället ska vara representerat i partnerskapen.

Utredningen lyfter problemet att strukturfondspartnerskapen inte alltid har riktlinjer för hur prioriteringen av projekt ska gå till (s.276). Prioriteringen styrs då ofta av en ”önskan om att åstadkomma en jämn geografisk fördelning”, på bekostnad av att de projekt som har bäst förutsättningar eller potential att lyckas.

Utredningen ser detta som ett problem, men vi ser det i stället som ett tydligt kvitto på att strukturfondspartnerskapen behövs. Strävan efter att få en jämn geografisk fördelning gynnar nämligen i allmänhet landsbygder och mindre kommuner, som har lägre kapacitet att söka projekten. I regionernas

större städer finns aktörer med större kapacitet - som lärosäten, science parks med flera. Det är viktiga aktörer, men de har svårt att på egen hand skapa positiva effekter i hela territoriet. Eftersom syftet med strukturfonderna huvudsakligen är att skapa balanserad utveckling i hela EU är det viktigt att medlen också används i de delar av regionerna som i dagsläget har lägre kapacitet, och används för att öka den. Annars förstärks de geografiska obalanserna inom regionerna. Att skriva fram ett projekt är krävande, och om det inte finns några krafter som verkar för att medlen ska fördelas inom regionerna så prioriteras endast aktörer i regionernas centrum. Då missas målet med strukturfonderna.

BESLUT

Riksorganisationen Hela Sverige ska levas remissvar är beslutat av Irene Oskarsson, ordförande och Erik A. Eriksson, ordförande. Josefin Heed har varit föredragande, med inspel från Terese Bengard, Klas Fritzon, Weronica Stålered och Emilia Rapp.

Vireda	Klässbol
Irene Oskarsson	Erik A. Eriksson
Ordförande	Ordförande

Riksorganisationen Hela Sverige ska levas

Tel växel: 010-489 13 50

info@helasverige.se

www.helasverige.se #helasverigeskaleva

www.landsbygdsriksdagen.se